BARQAROR IQTISODIY O‘SISHNI TA’MINLASHDA INVESTITSION FAOLLIKNI OSHIRISH YO‘NALISHLARI

Anarkulov Azizdjan Davlatkulovich.

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti “Iqtisodiy fanlar” kafedrasi boshlig‘i o‘rinbosari, polkovnik

Annotatsiya. Mazkur maqolada barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlashda investitsion faollikning tutgan o‘rni va ahamiyati, investitsiya resurslarini iqtisodiyot tarmoqlari hamda hududlar kesimida samarali taqsimlash masalalari keng yoritilgan. Shuningdek, mamlakat iqtisodiyotiga xorijiy va mahalliy sarmoyalarni jalb etish imkoniyatlari, investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, huquqiy kafolatlarni mustahkamlash va investitsiya muhitini yanada takomillashtirish yo‘nalishlari ko‘rib chiqilgan. Iqtisodiy rivojlanish jarayonida innovatsion texnologiyalarni joriy etish, tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, yangi ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil etish hamda zamonaviy infratuzilmani rivojlantirishning ahamiyati tahlil qilingan. Bundan tashqari, investitsiyalardan oqilona foydalanish orqali yangi ish o‘rinlarini yaratish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, mahsulot va xizmatlar raqobatbardoshligini kuchaytirish hamda aholi farovonligini yuksaltirish imkoniyatlariga alohida e’tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: iqtisodiy o‘sish, investitsiya, investitsion faollik, xorijiy investitsiyalar, mahalliy sarmoya, iqtisodiy barqarorlik, tadbirkorlik, innovatsiya, investitsiya muhiti.

Kirish

Bugungi globallashuv va jahon iqtisodiyotidagi o‘zgarishlar sharoitida mamlakatlarning barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta’minlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Iqtisodiy o‘sish sur’atlarini oshirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish,

ishlab chiqarish hajmini kengaytirish va aholi farovonligini yuksaltirish ko‘p jihatdan investitsion faollik darajasiga bog‘liq. Investitsiyalar iqtisodiyotning turli tarmoqlarini rivojlantirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish samaradorligini oshirish uchun zarur moliyaviy manba hisoblanadi. Investitsion faollik deganda iqtisodiyotga yo‘naltirilayotgan mablag‘lar hajmi, ularning samaradorligi va investitsiya loyihalarini amalga oshirish jarayonidagi iqtisodiy faollik tushuniladi. Ushbu jarayon nafaqat davlat tomonidan, balki xususiy sektor, tadbirkorlar va xorijiy investorlar ishtirokida ham amalga oshiriladi. Shu sababli qulay investitsiya muhitini shakllantirish va sarmoyadorlarning iqtisodiyotga bo‘lgan ishonchini mustahkamlash dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Iqtisodiy o‘sishni ta’minlash va investitsion faollikni oshirish masalalari iqtisodchi olimlarning ilmiy tadqiqotlarida muhim o‘rin egallaydi. Xususan, A.V. Vahobov va T.S. Malikovning moliya sohasiga oid ilmiy qarashlarida moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish, investitsiyalarni samarali taqsimlash va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash masalalariga alohida e’tibor qaratilgan. D.G‘. G‘ozibekovning investitsiyalarni moliyalashtirishga bag‘ishlangan tadqiqotlarida esa investitsiya faoliyatining iqtisodiy rivojlanishdagi o‘rni, moliyalashtirish manbalari va sarmoyalarni samarali boshqarish mexanizmlari yoritilgan. Mazkur ilmiy qarashlar investitsion faollikning iqtisodiy taraqqiyotga ta’sirini o‘rganishda muhim nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi [1].

Tadqiqotning metodologik asosini iqtisodiy tahlil, ilmiy kuzatish, taqqoslash, umumlashtirish va tizimli yondashuv usullari tashkil etadi. Tadqiqot davomida investitsion faollikning mamlakat iqtisodiy o‘sishiga ta’siri, xorijiy va mahalliy investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlari hamda investitsiya muhitini yaxshilash bilan bog‘liq omillar o‘rganildi. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasining

investitsiya faoliyatiga oid qonunchilik hujjatlari, iqtisodiy rivojlanish strategiyalari va rasmiy statistik ma’lumotlar tahlil uchun asos sifatida olindi [2].

Tadqiqot jarayonida investitsiyalarning iqtisodiyot tarmoqlari va hududlar rivojlanishidagi ahamiyatini aniqlashga alohida e’tibor qaratildi. Xususan, investitsiya resurslaridan samarali foydalanish, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish hamda tadbirkorlik subyektlarini qo‘llab-quvvatlash yo‘nalishlari o‘zaro bog‘liqlikda ko‘rib chiqildi. Olingan nazariy va amaliy xulosalar asosida barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlashda investitsion faollikni oshirishga qaratilgan taklif va tavsiyalar shakllantirildi.

Muhokama va natijalar

O‘zbekiston sharoitida ham investitsion faollikni oshirish iqtisodiy islohotlarning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Mamlakatda ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, sanoatni diversifikatsiyalash, transport-logistika tizimini takomillashtirish va xizmat ko‘rsatish sohasini kengaytirish investitsiyalarni faol jalb etishni talab qiladi. Barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlashda investitsiyalarning eng muhim vazifalaridan biri ishlab chiqarish salohiyatini kengaytirishdir. Korxonalarga yangi texnika va texnologiyalarning olib kirilishi mahsulot sifatini yaxshilash, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish va mehnat unumdorligini oshirish imkonini beradi. Natijada korxonalarning raqobatbardoshligi ortib, ichki va tashqi bozorlarda o‘z o‘rnini mustahkamlash imkoniyati kengayadi [3].

Investitsion faollikni oshirishning birinchi muhim yo‘nalishi qulay investitsiya muhitini yaratishdan iborat. Buning uchun tadbirkorlik faoliyatini tartibga soluvchi qonunchilikni takomillashtirish, ortiqcha ma’muriy to‘siqlarni kamaytirish, mulk huquqini ishonchli himoya qilish va davlat xizmatlarini raqamlashtirish zarur. Investorlar uchun iqtisodiy va huquqiy kafolatlarning mavjudligi uzoq muddatli investitsiya loyihalarini amalga oshirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Ikkinchi yo‘nalish xorijiy investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlarini kengaytirishdir. Xorijiy

sarmoyalar mamlakat iqtisodiyotiga qo‘shimcha moliyaviy resurslar bilan birga zamonaviy texnologiyalar, boshqaruv tajribasi va yangi ishlab chiqarish usullarini olib kiradi. Ayniqsa, sanoat, energetika, qishloq xo‘jaligi, transport, turizm va axborot texnologiyalari sohalariga xorijiy investitsiyalarni yo‘naltirish katta iqtisodiy samara berishi mumkin. Bunda xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, investitsion forumlar tashkil etish va istiqbolli loyihalarni xorijiy kompaniyalarga taqdim qilish muhim hisoblanadi. Uchinchi yo‘nalish mahalliy investitsiya manbalaridan samarali foydalanishdir. Ichki jamg‘armalar, bank kreditlari, xususiy kapital va tadbirkorlik mablag‘larini ishlab chiqarish jarayonlariga yo‘naltirish iqtisodiy mustaqillikni mustahkamlaydi. Ayniqsa, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini moliyaviy qo‘llab-quvvatlash yangi korxonalar tashkil etish, mavjud ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish va bandlikni ta’minlashda muhim o‘rin tutadi [4].

To‘rtinchi yo‘nalish investitsiyalarni innovatsion rivojlanish bilan uyg‘unlashtirishdir. Zamonaviy iqtisodiyotda faqat moliyaviy mablag‘larning ko‘pligi emas, balki ularning ilm-fan, texnologiya va innovatsion loyihalarga yo‘naltirilishi ham muhim ahamiyatga ega. Raqamli iqtisodiyot, sun’iy intellekt, avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish va energiya tejamkor texnologiyalarni rivojlantirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish mumkin. Shu bilan birga, oliy ta’lim muassasalari, ilmiy-tadqiqot markazlari va ishlab chiqarish korxonalari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish lozim [5].

Investitsion faollikni oshirishda mavjud muammolarni ham hisobga olish zarur. Jumladan, moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarining cheklanganligi, ayrim hududlarda infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, malakali mutaxassislar tanqisligi va investitsiya loyihalarini boshqarishdagi kamchiliklar iqtisodiy samaradorlikka salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Ushbu muammolarni

bartaraf etish uchun investitsiya loyihalarini puxta iqtisodiy tahlil qilish, moliyaviy nazoratni kuchaytirish va kadrlar malakasini oshirish talab etiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlashda investitsion faollikni oshirish strategik ahamiyatga ega. Investitsiyalar ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va mamlakatning xalqaro bozordagi raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Buning uchun qulay investitsiya muhitini shakllantirish, xorijiy va mahalliy sarmoyalarni jalb qilish, hududlarning iqtisodiy imkoniyatlaridan samarali foydalanish, innovatsion loyihalarni qo‘llab-quvvatlash hamda davlat-xususiy sheriklik munosabatlarini rivojlantirish zarur. Eng muhimi, investitsiyalarni faqat ularning hajmi bo‘yicha emas, balki iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligi asosida baholash lozim. Ana shunday yondashuv mamlakatda uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash, aholi turmush darajasini yaxshilash va milliy iqtisodiyotning rivojlanishiga mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ-598, 2019-yil 25-dekabr.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son Farmoni. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida
5. Vahobov A.V., Malikov T.S. Moliya. – Toshkent: Noshir, 2012
6. G‘ozibekov D.G‘. Investitsiyalarni moliyalashtirish masalalari. – Toshkent: Moliya, 2003.
7. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. O‘zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga oid statistik ma’lumotlar. – Toshkent.